

MUSEENE FOR KYSTKULTUR OG
GJENREISNING I FINNMARK IKS
Hammerfest - Måsøy - Nordkapp - Lebesby - Gamvik - Berlevåg

Forskningsstrategi

Mens vi venter på neste båt,
forsyninger og frihet

Utstillingen markerer at det er 70 år siden Øst-Finnmark ble frigjort og Finnmark og Nord-Troms ble brent og evakuert. Utstillingen formidler bakgrunnen for hendelsene, tidsvitners opplevelser og myndighetenes hastige organisering i en kaotisk situasjon.

Tromsø var hovedtransitthavn for de evakuerte fra Finnmark og Nord-Troms.
Foto: Tromsø Museum - UIT Norges arktiske universitet.

Den første forskningsbaserte utstillinga fra 2014 var begynnelsen på en sterkere satsning på forskning i Museene for Kystkultur og gjenreisning IKS.

«Forskning er ein del av musea si kjerneverksemd. Kulturdepartementet legg til grunn at alle musea med driftstilskot frå departementet legg til rette for, og sjølv utfører, forskning.»
Meld. St. 23 (2020-2021) Musea i samfunnet - Tillit, ting og tid

November 2021

Innhold

Definisjoner på forskning	3
Forskning på museene	4
Forskning og kunnskapsutvikling	4
Forskning ved museene for kystkultur og gjenreisning IKS	5
Tiltak for å framme forskning i Kystmuseene.....	6
Konkrete målsettinger om faglig produksjon.....	7
Tid til forskning.....	7
Utfordringer på små avdelinger.....	8
Samarbeid med utdanningsinstitusjoner.....	9
Krig, gjenreisning, kystkultur og reiseliv	9
Eksterne samarbeidspartnere og nettverk.....	10

Forskningsstrategi 2021-2025

Forskning er en av museenes kjerneoppgaver. Det stilles krav til alle museer med driftstilskudd fra Kulturdepartementet at de både skal forske selv og legge til rette for forskning ved sine institusjoner.

Forskning og kunnskapsutvikling anses som en av de sentrale oppgavene ved norske museer. For at museene kan drive meningsfull innsamlings-, dokumentasjons- og formidlingsvirksomhet, må de utvikle et faglig grunnlag som er etablert gjennom egen forskning.¹

Kulturdepartementet understreker også at museenes rolle som kunnskapsinstitusjoner må tydeliggjøres ytterligere, og vektlegger spesielt forskning, immateriell kulturarv, kulturelt samspill og kritiske perspektiv som en del av dette.² Museene skal videre være en del av det offentlige ordskifte, og tilgjengelig gjøre kunnskapen for det allmenne publikum

Definisjoner på forskning

Forskning er et bredt begrep som inkluderer mange ulike fagfelt og formål. Forskning skal tilføre ny kunnskap eller nye perspektiver og skal alltid kunne etterprøves. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) har definert Forskning og Utviklingsarbeid slik:

Forskning og eksperimentell utvikling (FoU) er kreativt og systematisk arbeid som utføres for å oppnå økt kunnskap – herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn – og for å utarbeide nye anvendelser av tilgjengelig kunnskap.

Grunnforskning er eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlaget for fenomener og observerbare fakta, uten sikte på noen spesiell anvendelse eller bruk.

---

¹ Oversikt over museene i statsbudsjettet for 2020. S.3. Fra: [sammendrag-fra-museumssektoren-2020-budsjett-1.pdf \(museumsforbundet.no\)](https://www.museumsforbundet.no/medie/2020/04/sammendrag-fra-museumssektoren-2020-budsjett-1.pdf)

² Mld. St. nr. 23. Musea i samfunnet. Ting, tillit og tid. s. 45

Anvendt forskning er virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er imidlertid primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.

Eksperimentell utvikling (utviklingsarbeid) er systematisk arbeid som anvender kunnskap fra forskning og praktisk erfaring og produserer ytterligere kunnskap som er rettet mot å produsere nye produkter eller prosesser eller mot å forbedre eksisterende produkter eller prosesser.³

Forskning på museene

Forskning som utføres på museum skiller seg ikke ut fra annen forskning som utføres på andre institusjoner i samfunnet enn museer, verken prinsipielt eller kvalitativt. Det stilles samme krav til forskning i museene som ved andre kunnskapsinstitusjoner. De etiske retningslinjene er også like for alle som forsker. I Meld. St. 23, *Musea i samfunnet* løftes det imidlertid frem to forhold som er unike for museum. Det ene er nærheten til samlingene, og det andre er arbeid med kilder hvor målet er å lage utstillinger og møte publikum på ulike arenaer. Møtet med publikum kan føre til en ny tilnærming til kildene, som igjen kan åpne for nye problemstillinger og tolkninger.⁴

Ny og relevant kunnskap generer spennende og engasjerende formidling. Når publikum blir engasjert i museets formidling, skaper det dialog og tettere bånd mellom museum og lokalmiljø. Publikums kunnskap om museets ansvarsområder kan frambringe relevant tilvekst i musets samling. En toveis kommunikasjon medvirker til å gjøre museet relevant.

Forskning og kunnskapsutvikling

I museene jobbes det systematisk med innsamling av informasjon som anvendes på ulike områder blant annet i utstillinger, undervisningsopplegg og skriftlige utgivelser. Dette bidrar til å løfte kunnskapsnivået hos både museumsansatte og publikum, men må likevel ikke forveksles med forskning. Det er relevant å stille spørsmålet: Hva innebærer forskning? I forskningsarbeid er den analytiske tilnærmingen til forskningsmaterialet en forutsetning.

---

³ <https://www.forskningsradet.no/indikatorrapporten/indikatorrapporten-dokument/fou-i-norge2/samlet-fou-innsats/> Hentet ut: 17.05.2021.

⁴ Mld. St. 23. (2020-2021) *Musea i Samfunnet*. Tillit, ting og tid: s. 46

Kildene skal ikke bare gjengis, men sammenstilles og settes inn i en kontekst slik at det gir ny kunnskap. For at et arbeid skal kunne defineres som forskning stilles det dessuten krav til en definert problemstilling. Arbeidsmetoden skal være vitenskapelig forankret, og anerkjent metode og teori skal anvendes. Resultatet av forskningen skal formidles i vitenskapelig form, og fagfellevurdering er en kvalitetssikring.

Forskning ved museene for kystkultur og gjenreisning IKS

Forskning er et prioritert område i selskapsavtalen til Museene for kystkultur og gjenreisning i Finnmark IKS, som ble fornyet i 2018.⁵ Den inneholder blant annet følgende punkter relatert til selskapets formål:

- *Selskapets formål er å koordinere formidling, forskning og dokumentasjon av kystkultur og gjenreisningshistorie.*
- *Museet skal samle inn, forske, formidle og stille ut materielle vitnesbyrd om mennesket og dets omgivelser i studie- og utdanningsøyemed og følge ICOM's museumsetiske regelverk. Museene skal gjøre allmennheten kjent med sitt materiale og sine resultater.*

Målsettingene er i tråd med Kulturdepartementets krav om forskning som ble introdusert med utgangspunkt i de fire F'ene fra Meld. St. 49 (2008-2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*, og videreført med tydeligere krav til forskning i Meld. St. 23 (2020-2021) *Musea i samfunnet- Tillit, ting og tid*. De fire F'ene har vært veiledende for museene i Norge de 12 siste årene, og de er godt forankret i Kystmuseenes målsettinger og drift. Museumsselskapet kan vise til prioriteringer og måloppnåelser som inkluderer både forvaltning, forskning og formidling. Fornyingen er et resultat av satsning på disse områdene.

Kystmuseene har ansvar for flere tema. Dette er oppsummert i følgende fire hovedpunkter i selskapsavtalen:

- Kystkultur i Finnmark, med særlig vekt på fiskerihistorie
- Evakuerings- og gjenreisningshistorien til Finnmark og Nord-Troms
- Samtidsdokumentasjon i fylket, med særlig vekt på de store samfunnsmessige endringer

---

⁵ Eierkommunene består av Hammerfest, Nordkapp, Måsøy, Berlevåg, Gamvik og Lebesby.

- Reiseliv
- Museet har en spesiell plikt til å ivareta det flerkulturelle Finnmark

Forskningen de siste årene har vært konsentrert rundt temaene krig og gjenreisning i Finnmark og Nord-Troms, og Gjenreisningsmuseet har vært det ledende museet i selskapet. Gjenreisningsmuseet er den største avdelingen med flest ansatte og flest med mastergrad. Kompetansen ved museet er sammensatt slik at en profesjonalisering har vært mulig, og sammensetningen av kompetanse er ikke tilfeldig. Ved ansettelse i nye stillinger de siste årene har spesialisering vært en strategi for å fremme det faglige arbeidet ved museet. Formålet har vært å etablere et fagmiljø i egen organisasjon, med intensjon om å legge til rette for faglig utvikling og økt kvalitet på det arbeidet som utføres. Kompetansen kommer til nytte i museets drift, og er også kjent utenfor egen organisasjon både lokalt, regionalt og nasjonalt. Dette gjelder både forskning, forvaltning og formidling.

Tiltak for å framme forskning i Kystmuseene

Kystmuseene har som mål å være en synlig aktør som produserer og formidler ny kunnskap av høy kvalitet til et bredt publikum. For å oppnå dette må det settes av tilstrekkelige ressurser til forskningsarbeid på de tema som prioriteres. Det har blitt vist stor vilje i selskapets ledelse ved å legge til rette for forskningsaktivitet. Dette er også forankret i styret.

Kystmuseene har rekruttert en forskningsleder som skal utvikle og følge forskningsarbeidet som utføres i selskapet. Stillingen er underlagt direktør, og forskningsleder skal fungere som en faglig rådgiver i museumsfaglige spørsmål for ledelsen. Forskningsleder skal fremme forskningsbasert arbeid ved avdelingene, sørge for å kvalitetssikre det arbeidet som blir gjort og er ansvarlig for planlegging og rapportering av forskningsaktiviteten i selskapet. Tid til forskning utgjør 50 prosent av stillinga.

Det har vært et mål å få doktorgradskompetanse i egen organisasjon, og det er derfor innvilget seksti prosent arbeidstid til forskning over fem år til to prosjekter. Begge prosjektene er tilknyttet Gjenreisningsmuseet med veiledning på UiT Norges arktiske universitet, og har krig og gjenreisning som tema.

Konkrete målsettinger om faglig produksjon

Når det settes av tid til forskningsarbeid, må det også stilles krav til vitenskapelig produksjon. Fagfellevurdering må være sentralt for å kvalitetssikring. En ansatt som har den vesentligste del av sin arbeidstid tilknyttet til forskning skal medvirke til fagfellevurderte utgivelser. Det er viktig at vitenskapelig produksjon opprettholdes slik at museene fortsetter å bidra med ny kunnskap på sitt fagområde. I tillegg er det forventet at museet er synlig i den offentlige debatten, og at formidling gjennom museets kanaler gjenspeiler at man er kjent med diskusjoner som angår museets tema og fagfelt i det offentlige ordskifte.

Tid til forskning

Museet har mange oppgaver som skal ivaretas. Forskning er en langsom prosess som krever sammenhengende konsentrasjon og fokus. Det er ikke noe som kan gjøres innimellom andre oppgaver. Man ser ikke det umiddelbare resultat av forskning på samme måte som når det monteres ei ny utstilling eller avvikler et arrangement, og forskingsarbeid kan derfor skape konflikter i et hektisk arbeidsmiljø.

Det kan oppstå et vakuum, der forskningsprosessen oppleves som en belastning og tidstyv. Utfordringen ligger i å gi forskningen mening på museet underveis.⁶

Det er nødvendig at det settes av tid til forskning der den ansatte er skjermet fra andre oppgaver. For å skape rom for fordypning på alle fagfelt i museet er det nødvendig å planlegge og prioritere.

I Kystmuseene skal ingen forskningsprosjekt settes i gang uten at det foreligger en plan som er vedtatt av ledelsen. Alle prosjekt skal vurderes i forhold til selskapets strategi og målsettinger. En prosjektplan skal inkludere opplysninger om prosjektets innhold, forskningsdesign, estimert tidsbruk og tenkte publiseringskanaler. I tillegg skal den enkelte forsker reflektere over hvordan forskningen kan omsettes i formidling mens forskningen pågår. Kystmuseene streber å etablere et åpent forskningslandskap, som inviterer både ansatte og publikum til refleksjoner og dialog underveis. Forskningsprosjekt kan benyttes til flere formål:

---

⁶ Heidi Stenvold og Nina Planting Mølmann, «Gråsoner» og «vrengte hjerter», i Kathrin Pabst, Eva D. Johansen og Merete Ipsen (red.), *Mot nye relasjoner mellom museum og samfunn*, Oslo 2016.

- Utstillinger med utgangspunkt i artikler
- Artikler med utgangspunkt i utstillinger
- Utstillingshefter
- Foredrag
- Digital formidling

Erfaring viser at formidling basert på forskning og primærkilder vekker interesse og engasjement. Kystmuseene etterstreber å oppnå kontinuitet i formidling av forskning, slik at det skal være rom for å formidle resultater av forskningen underveis i forskningsprosessen. Ved å sette av tid til formidling kan det medføre at prosjektene tar lengre tid å gjennomføre, men det vil skape rom for å profilere prosjektene underveis i prosessen. Dette vil legge til rette for at det opprettes og opprettholdes kontakt med lokalbefolkning og ulike interessegrupper i tråd med Kulturdepartementets føringer.⁷

Utfordringer på små avdelinger

Det er vanskelig for de små museene med en til to ansatte å spesialisere seg på samme måte som på den største avdelinga med ni ansatte kan. Ved å jobbe sammen med de andre museene kan man likevel frigjøre tid til kunnskapsutvikling. Det kan være at et museum produserer utstillinger eller artikler som er aktuelle for flere avdelinger, eller at flere avdelinger går sammen og produserer et mer omfattende arbeid. Et slikt samarbeid kan også utvides til å omfatte museum eller andre faginstitusjoner utenfor eget selskap. Denne strategien kan på sikt føre til flere forskningsbaserte utstillinger. Der man ikke har forskningskompetanse på et tema, kan eksterne forskere kobles inn. Når det leies inn eksterne forskere må for øvrig kompetanseheving i selskapet være et delmål. Hvis flere avdelinger eller museer går sammen om et prosjekt kan kostnadene deles, eller eventuelt dele på arbeidet med å søke eksterne midler. Avdelingene oppfordres til å holde seg orientert om utlysninger av midler. Når det søkes midler skal dette alltid godkjennes av ledelsen på forhånd.

Kystmuseene skal legge til rette for samarbeid både på tvers av avdelingene. Formidlings- og kunnskapsutviklingsprosjekter skal i likhet med forskningsprosjekter godkjennes av ledelsen, og være i tråd med selskapets overordene strategi.

---

⁷ Mld. St. 23 (2020-2021) *Musea i Samfunnet. Tillit, ting og tid*. S. 60

Samarbeid med utdanningsinstitusjoner

Forespørsler fra studenter som jobber med museets tema har økt. Med økt kompetanse har vi mulighet til å være en ressurs for studenter på høyere nivå. Det ligger et stort potensial i å rekruttere studenter som er i begynnelsen av et forskerforløp. I rapporten til utvalget for museum og forskning fra 2020, blir det fremhevet at museene kan trekkes tyngre inn i forskerutdanning på ph.d og masternivå både gjennom utvikling av kurs og emner basert på spesialkunnskap knyttet til fag, gjenstandssamling og arkiv.⁸

Kystmuseene prioriterer å samarbeide med utdanningsinstitusjoner, og har påtatt seg oppdrag som formell veileder, sensor og lærer på bachelor og masternivå. Dette er en del av de ordinære arbeidsoppgavene på museet, som utføres i normal arbeidstid. Kystmuseene fakturerer utdanningsinstitusjonene for disse tjeneste etter satsene på ordinære honorar for jobben ut i fra kompetansenivået på den som har oppdraget.

Kystmuseene har en målsetting om å knytte til seg studenter som ønsker å forske på museets tema eller museets samlinger. Erfaringer viser at det er få studenter som vet nøyaktig hva de vil gjøre i startfasen. De fleste setter pris på innspill om både tema og kilder. Ved å bli involvert tidlig i prosessen vil vi kunne verve studenter til prosjekter som omhandler vårt tema. Målet er å etablere et levende og attraktivt forskingsmiljø med relevante forskere som kan tilføre noe til studentene, og studenter som like stor grad tilfører ny viten til museet. På sikt vil det være aktuelt å tilby stipend til studenter som vil forske på museets tema eller samlinger.

Krig, gjenreisning, kystkultur og reiseliv

Forskning på krig og gjenreisning er godt etablert med nettverk, kjennskap til publiseringskanaler og faglig samarbeid. Dette er ikke tilfelle for tema relatert til kystkultur, og det vil være nødvendig å vurdere tiltak for å heve den faglige kompetansen på dette området. For å øke forskningskompetansen i en organisasjon er det to muligheter enten ved å rekruttere kompetanse eksternt, eller bygge opp forskningskompetansen i egen organisasjon. Når nye stillinger utlyses er det viktig å vite hvilken kompetanse som er ønskelig. Dersom vi

---

⁸. Brenna, Andersen, Christensen, Fonneland, Glørstad, Pousette (2020). *Vilje til forskning – museumsforskning i Norge i det 21. århundre*. Utvalgsrapport. S.55

kan tilby et forskningsmiljø vil dette trolig rekruttere flere aktuelle søkere med kompetanse på kystkultur enn tidligere.

Kystmuseene er en del av Kystverkmusea, sammen med Lindesnes, Tungenes, Dalsfjord fyrmuseum og Museum Nord. I Handlingsplan for Kystverkmusea 2020 ligger føringer i forhold til Forskning, Forvaltning, Formidling og Fornyning som samsvarer med de nasjonale føringene for museum. Forskning og dokumentasjon er slått sammen i handlingsplanen for 2020, og føringene som ligger for våre avdelinger er relatert til dokumentasjon.

Kystverkmusea er en ressurs med hensyn til kunnskapsutvikling og forskning, og det er et mål at dette potensialet utnyttes i framtiden. Det er et mål å bidra til økt kunnskapsproduksjon i Kystverkmusea i framtida. Det er mulig at en del av midlene fra Kystverkmusea settes av til kunnskapsproduksjon og forskning, og at avdelingene forplikter seg til definerte arbeidsoppgaver knyttet til dette.

Eksterne samarbeidspartnere og nettverk

Kulturrådet oppmuntrer til samarbeid mellom museum og andre forskningsinstitusjoner som Universitet og høyskoler.

I 2010 var Kystmuseene med på å etablere forskningsprosjektet «Living the War», et tverrfaglig og internasjonal prosjekt om krig og gjenreisning på Nordkalotten ledet ved UiT Norges Arktiske Universitet. Prosjektet resulterte i en digital antologi med fagfellevurdert artikler publisert i Septentrio Academic Publishing.⁹

I samarbeid med UiT Norges arktiske universitet har Kystmuseene over flere år hatt undervisning for sykepleiestudenter og lærerstudenter ved Campus Hammerfest og Alta. Det har også vært et tett samarbeid i forhold til markering av Forskningsdagene over mange år. Kystmuseene har også hatt undervisning på Universitet Nord og UiT – Norges Arktiske Universitet.

«Den andre verdenskrigen i nord» - et forsknings- og bokprosjekt utarbeidet av forskningsgruppen «Fra Isfront til Nord-front», ved institutt for historie og religionsvitenskap, UiT Norges arktiske universitet.

---

⁹ <https://septentrio.uit.no/index.php/nordlit/issue/view/308>

«Hva skjer med det ufortalte? Hemmeligheters langtidskonsekvenser i et intergenerasjonelt perspektiv.» Samarbeidspartnere er Vest-Agder Museet IKS, UiT Norges Arktiske Universitet og Jødisk Museum.

Prosjekt Forskningsgruppe for Museene i Troms og Finnmark fylke. Treårig prosjekt som har til hensikt å styrke forskningsmiljøet, og bidra til økt produksjon av fagfelleverderte artikler ved museene i Troms og Finnmark.

Forskningsaktiviteten ved Museene for kystkultur og gjenreisning, tilknyttet avdeling Gjenreisningsmuseet for Finnmark og Nord-Troms, er godt etablert og har fremskaffet resultater som anvendes regelmessig på ulike områder. Dette tjener museets samfunnsoppdrag som kunnskapsutvikler og formidler til et bredt publikum. Kystmuseene har hittil markert seg i et nasjonalt forskningsmiljø på et av sine ansvarsområder. Dette skal videreføres og utvikles, med et overordnet mål om å ta del i forskningsprosjekter som er relevant i forhold til flere av museets relevante tema i fremtiden.